

ŽIVOT NA MOŘI

I

ABY JE ČERT — ŘVOU, AŽ MNE VZBUDILI! — A ještě jsem se neprospal, zdá se mně — ach, ani protáhnout se člověk nemůže v tom proklatém šupletí!

Nahoru, dolů — nahoru, dolů — to se to houpe! Teď sedím hlavou vzhůru a teď nohama; ještě že to nejde od pravice k levici, byl bych se už stokrát vykutálel! — Ti řvou! Bud' se tam pere celý jarmark, nebo sto čertů o duši, nebo tam nabízí alespoň dvacet barkářů své přátelské služby. Jistě že jsme přijeli k ránu do nějakého velkého přístavu — ven, kamaráde — trochu rozhodnosti!

Tak — hezky jsem se položil, na zem — a nohy zůstaly na loži! Přec je dobře ležeti v parteru! — Nu, už stojíme — divně sic, ale stojíme přec. Musíme se držet jako malé dítě. — Je už šuple nade mnou prázdná, nebo spí přítel ještě? — Spí — leží tu za zelenou oponkou jako dítě v rozhoupané kolébce, tváře do červena. Dobře, že máme v kabině své jen dvoje lože nad sebou a u druhé stěny nic, to by byla míchanice lidí a věcí takhle v bouři!

Aha, okénko kabiny otevřeno, proto je křik tak blízký! Ale je to neopatrnost — přijít bouře, už jsme dávno plavali, třeba okénko jen na píd'. Šouřejme se k němu, od vyčnívajícího k vyčnívajícímu. Napřed udělá ruka krok, za rukou tělo, za tělem noha — — ah!

Východ slunce! — Myšlenky ustrnuly, zrak mžikem opojený tonul v pohledu velebném. Viz tisíckrát východ slunce při jasném nebi, klidnějším moři a rozlehlejším tedy obzoru, neotupíš, vždy ti bude znova, nebesky jasno! Slunce jako by se bylo právě teprv vynořilo z moře, zcela úzký proužek modrého nebe dělí je od sněhobílého obzoru. Je malinké, jako stříbrný talířek na ovoce, a hoří průhledně jako plynový plamen. Skvoucí jeho roucho daleko široko rozstírá se po

moři, až vyběhá v bělostné krajky, v houpavé perly, zářivé jak samá slunce malá. Jasavé světlo líbá čelo vod a líbajíc třese se, chvěje milostně, jak se třese mladíkuv ret, když první tiskne políbení na rty první své lásky. A nevěsta je také v rozechvění. Prsa se jí dmou slastí, ta bílá prsa, posetá zlatými růžemi!

Svaté moře, svaté nebe! Jste tak velky, tak velebný, že každá myšlenka se stává hymnem, modlitbou. Každé oddechnutí jako by se dmulo širou prostorou, každé udeření tepny jako by bylo zašumění obrovitých křídel orlích. Netušeně velkým je člověk v té nezměrné velebnosti —

„Prosím tě, budeš se mýt? Že vylezu a umyju se napřed!“

„Víš co, slez, a nesražíš-li vaz, drž mne při mytí, pak budu zas já držet tebe! Takto nevím, jak se dnes umyjem!“

Ale přítel držel se pelesti a zas se natáh. „Hrome, to se to houpe,“ bručel, „mně se zdá, že ty tak děláš naschvál a houpeš korábem, abych nemoh dolů.“

Ono se řekne: umyj se, ale jak?

Voda byla z konvice, vzdor tomu, že na umývadle vše upevněno železnými kruhy, přec z polovice již vyšpláchnuta. Nalil jsem druhou polovici, držel a opíral se vždy jednou rukou a myl druhou jako kočka. Více se dostalo vody prádlu než kůži, za chvíli jsem byl zpředu mokrý jako pod okapem. A teď to utírání, převlékání, obouvání, oblékání — kolik kousků, tolik štací bolestné křížové cesty, při levé botě první pád, čelem do dveří, a žádný Šimon, při pravé nohavici druhý, krvavý, a k tomu smích s protější strany! Počkej jen!

Konečně jsem byl hotov, chytil jsem za kliku, odevřel šťastně, aniž bych byl dvéře z kování dál než napolo vytrhl, a potácel se od kliky ku klice chodbou až k točitém schodům.

„Dobravo utra!“

„I dobré jitro, paničko!“ a dívám se, jak tlustá komorná, vyšedší právě z „ženské chodby“, honem se chytá zábradlí.

„Neměli jste muškyta?“

„Odkud bychom byli měli?“

„My měly hejno. Koráb zarazil sem o půl noci a přece ještě od břehu přišly. Z druhé strany snad jste měli klid, bývá tak, jak lod' leží.“

„A kde jsme?“

„V Mersině.“

Mersina tedy, v maloasiatské Cilicii. Nu neláká tuze, dřív si trochu posnídáme. Vešel jsem do společného salonu.

„Što vam ugodno, čaju ili kofeja?“ táže se sklepník Andrej.

„Co šplíchá míš! — Iff!“ zasípěl jsem bolestí. Lenochy pohovek kolem stolů jsou pohyblivy, mohou se naklonit sem či tam, podle toho, chce-li se hodovat či procházet salonem. Při náhlém zas zavrtnutí se lodi byl jsem zachytl se lenochu a on se přehnul a přimáčknuł mně prsty k stolu.

Ale už sedím pevně a — místo v ústech mám polovic bílé kávy po stole a v nose. Neškodí, druhá polovice je tím jistější. Přikusuju bílé, jak kámen tvrdé suchary a rozhlížím se po místnosti. Ta Panenka Maria na sloupu uprostřed zdá se, jako by stále na mne kývala hlavou, celý ikon je nějak čtveračivě nepokojný, snad se mu stýskalo už být zde samu i má ze mne radost. Patrně, že ze všech jsem první vzhůru — či by byli ostatní již „na střeše“?

Naše loď, parník ruské společnosti, je zařizena co nejpohodlněji. Salon, na mnoha jiných lodích, zvláště francouzských, pod palubou upravený, je zde postaven na palubu, ale tak, že kolem něho možno až nazad ku kormidlu obcházet. Střechy salonu užívá se pak také co jídelny při pěkném počasí, hlavně ale co procházky pro cestovatele první třídy. Jenže není na schodech k ní tabulka s urážlivým nápisem, že „kdo z cestovatelů nižších tříd by sem vkročil, ihned doplatit musí na třídu první“, jako opět na lodích francouzských a rakouských. Přijde-li sem někdo, dobrá, přišel, jen prostý mahomedán sem nesmí, pro svou nečistotu, a prostý Rus sám sem nejde, z přirozeného jemnocitu.

„Andrej — cigaro!“ — Tak, a teď nahoru!

Krok se stal již pevným, ruka sotva že se zábradlí dotýká. Jen v menší prostoře je pohyb neobratný, ve volnější je záhy také volný. Krásné, jasné jitro, že se až prsa šíří, ale takto nevalně ještě příjemno zde nahoře. Loď a vše na ní upravuje si právě svou toaletu. Ljevko, mladý, as dvacíletý námořník buclaté a krásné slovanské tváře, pravý všudybyl, první v barce dole a první nahoře v rahnech, prohání se po střeše

a myje ji. Vylívá z konví pravé spousty vody, uvázal provazy na bidlo jako koště a práská a tře střechu, že až sténá. Kde už byl, je vlhko, kde nebyl, je plno sazí. Mimo Ljevko zde nikdo. Jen na stříšce nad stroji, uprostřed lodi, kamž bych mohl dlouhým můstkem přejít, přechází nejmladší důstojník, upjatý v šedivém kabátu svrchním. Vkročím na můstek.

Mersina — a to hnízdo je na mapě! Nevelký okruh zelených hor, výběžky do Tauru. Jsou tichy a němý, jako by od stvoření světa nebyla na ně lidská noha vstoupila. A dole čtyry bílé budovky, as šest vedle nich dřevěných bud vysoko na kládách, takže se k nim musí po žebřících, a několik kup černého uhlí, pak na písčitém výběžku větrný mlýnek — to je Mersina. Podle bidel vysokých, zaražených před budovami, jsou zde jen byty konsulů obchodních národů. Bidla jsou prázdná, jen na jednom vlaje a šlehá sebou veselá slovanská trikolora.

Pravou robinsonádu musí zde ti konsulové prožít! Mimo náš parník nalézá se tu v přístavu jen jediná ještě loď. Malý plachtový korábek turecký, málo větší než obyčejný přímořský traghét, a s podivuhodnou neobratností i bizarností zároveň stavěný. Zrovna jako by byl utekl z některého námořského Jamesova románu, a ti dva chlapi, co na palubě leží zády vzhůru, jsou snad piráti a jen se tak nevinně tváří, jako by spali. Korábek je pomalován veselými barvami jako o posvácení a v čele jeho skví se nějaká dřevěná, křídově natřená panna se založenýma rukama a komicky vypoulenýma černýma očima. Houpe se nahoru dolů, vždy až po řadra a zase vzhůru, jako by ji chladná voda zarážela. Vlny zde v chobotku tančí a pění se — venku v širém moři je hladko. Po bříše bílých, po zádech šedých a jak kachna velkých ráčků bývá kolem lodí ve všech přístavech plno, zarážejí do vln jako vlaštovky na našich řekách, houpají se na vodě a zase vyletují a krouží postrašeně sem a tam, když mezi ně vjede sokol nebo orel — zde ani sokolíka a ráčkové jsou tu sotva čtyři, bezpeční a líní.

Zrak se vrací k lodi. Jak tu živo! Zrovna pode mnou mimo lodní zábradlí, venku na výběžku k bočním schodům levým, nyní vytaženým, sedí Turek na zkřížovaných nohou. Na hlavě

má zeleně ovinutý turban, znamená, že pochází přímo z rodu prorokova. Svrchní část těla má až po pás obnaženu, sundal košili, protahuje ji sem a tam a prohlíží každý záhyb co nej-svědomitěji. Byl si patrně za rána vyšel na čekání a honí zvěř, kterou za Homéra lovívali arkádští rybáři — „co jsme chytli, nechali jsme tam, co jsme nechytli, nesem s sebou.“ A když on něco chytne, mrštně švihne prsty a svěřuje to stříbrným vlnám. Za ním, hned u zábradlí, jaké to skupení! Žid, mohamedán a křesťan vykonávají těsně vedle sebe ranní svou modlitbu. Arab si klekl na koberec — bez koberce žádná modlitba — a modlí se obrácen obličejem k Mekce. Naivně stojí vedle něho v tuže stranu obrácen jerusalemský poutník ruský; drží ruce sepjaty v klínu, náhle „metá“ as třicet křížů po sobě, rozhrnuje dlouhý hábit černý, vrhá se na kolena a bije čelem o zem. Než Arab čelem jednou, udeří Rus pětkrát; jeho oči zpod svislých dlouhých vlasů hledí snivě do dálky a ret se chvěje, že se až hustá brada potřásá. Trochu od nich odvrácen stojí za nimi starý, bělovousý žid. Na čele má malou dřevěnou skříňku, zvláštní to náčiní modlitební, černý, bohatě stříbrem pošíťý šat splývá přes hlavu a týl a také ruce jsou jím obaleny — malebně krásný zjev. Žid mezi modlitbou stále se kýve od pravé strany k levé nebo odzadu k předu. Jaké to kývání a klonění se do všech úhlů světa a ke všem bohům!

Vedle modlících se ještě kus nočního ležení — cestovatelé třetí třídy spějí totiž na palubě, leda když milosrdný námořník jim dole svou visutou rohož přenechá. Několik Turků válí se na kobercích po zemi. Turecký důstojník — ošumělý černý kabát samý zlatý prým, křivou černou, opět hojně pozlacenou pochvu šavle samou špínu — myje se s fezem na hlavě u lodní pumpy. Prsty mu čouhají z bot, a on je myje, pokud vyčuhují. Mezi ležícími protahují se dva obrovští motuvali, syrské sekty šiitů. Malebný kroj jejich, pestrý jako duha nebes, je dosti spořádaný, turban pěkně vyšíváný, kافتان těžký hedváb, pás bohatý a v něm zbraně a dýmky samý drahokam; na nohou mají červené safiánové boty do půl lýtek, nahoře široce vykrojené a zředu modrým hedvábným trapečkem okrášlené. Šťastní cestovatelé! Byli v „okrase

Asie“ *) a jedou na Bajrut, aby se odtud dostali do „města rajské vůně“.***) Nejdou tam, aby se modlili v mešitě Om-majadův, v níž ještě čtyřicet let po skončení světa bude Allah vzýván, nýbrž aby nakoupili hlíněných hrnků z červené té hlíny, z níž zde byl mimo jiné křehké zboží prý také praotec náš Adam zformován. Jsou usedlí v Sidonu, a stříbrné spony na jich pasech svědčí, že v městě tom, jednom z nejstarších na světě, posud je něco smyslu pro umění stříbrnické, jímž slulo již za Achilla a Patrokla. Patrně jsou zámožní, ale ani nejbohatší mohamedán neznečistí „nečistý“ stůl neb lože křesťanských lodí osobou svou. — Za nimi sedí na podlaze kroužek ruských poutníků, mužští v dlouhých tmavých kaftanech, ženské v prostých tmavomodrých šatech. Jedny se češou, druhé rozdávají právě spařený čaj. Chudák poskytuje chudáčkovi, namáčejí chleba a stále se žehnají přitom křížem. Čaj budou dnes vařit padesátkrát, jako včera, bude to křížů! Chléb a čaj je jedinou jich potravou až do Jerusalema a zas až domů, převozní zaplatili tam a zpátky již napřed. — Mezi skupe-ními šklebí se v palubě černý otvor, vedoucí dovnitř, do skladišť lodních. Rumpál skřípe, řetězy haraší a z barek podle lodi vyletují obrovské žoky — bavlna z Aleppa — vysoko na loď a zapouští se dolů. Okolní musí mít své hlavy na pozoru. Už tu zase Ljevko pomáhá a běda turbanu „pohana“, může-li jej zasáhnout. Ljevko nemá pohany rád.

Střecha salonu také již oživila. Zpředu sedí šedivý a šedohavý mnich, modlící se breviář. Je z Karmelu. Tlustý náš strojník, Švýcar, sedí na druhé straně, vedle mladé, zdravím kypící jeptišky, hodlající přes Alexandrii do Messiny. Patrně ji dobře baví, jeptiška se nemůže ubránit hlasitému smíchu. — Avšak — vždyť jsem si dnes ani ještě nevzpomněl na svůj harém — chci říci na harém joppského Turčina, dřepící už od včerejšího rána za salonem zcela vzadu na palubě! Musím se přece poohlednout po té mladé Arabce —

*) „Okrasa Asie“, „město líbeznoti“, „koruna Jonie“ = Izmír čili Smyrna.

**) „Město rajské vůně“, „peří rajských ptáků“, „obojek krásy“, „blizna na líci světa“, „čtvrtý ráj“ = Damašk. Ostatní tři „ráje“ jsou: chaldejská Obolla, perský Šeb Baoran a údolí samarkandské.

Šplouch! — šplouch! zaplesklo to těžce v moři. Jeptiška rychle se tam podívala — a je červená po celém čele. Nevídáno! Dva z uhlířů našich vylezli nazí z lodního břicha a po hlavě se vrhli dolů do koupele; jak dvě načerněné zátky se tam točí a cení zuby jako žraloci. — Nu — ten harém — je to orientální holůtka! Vyspal se v chladné noci pod širým nebem a vypadá jako zmoklý — včera ostatně nebyl mnohem hezčí. Sedí tu stlačeny jako ovce v ohradě! Mají i apartního svého kuchaře, mouřenína jako horu a špinavého jako lavice před formanskou hospodou; chlap kleštěnec vaří černou kávu po celý den, nacpává damám čibuky a zívá přes celý přístav široce. „Dámy“ jsou jedna stará bílá, neforemně tučná, druhá mladší černá, item neforemná, pak ještě tři mladší bílé, které vesměs nestojí také za nic. Včera se dloubaly po celý den v nosech, nebyly s tím ale nejspíš hotovy, protože dnes pokračují. Jediná slušná osoba je tu sloužící jim Arabka, děvče as patnáctileté. Není na ní sice také nic, má ruku náramně kostnatou a jako placku, ale konečně — po pražských Příkopech mladé Arabky neběhají! Ted' víská tlustou mouřenínku — počkej, schovám ti při obědě zase cukrlátka!

„Michal Zacharevič — veliký flag!“ volá hlas kapitánův na nejmladšího důstojníka. „Jste zdrávi, pánové?“

„Dobré jitro, kapitáne! Co se stalo?“

„Tamhle přichází admirálská loď anglická. Vidíte pavilon na pavilonu?“

„Nerozumím.“

„Nu — pavilon na pavilonu — vlajka a na admirálské lodi! — Žlutá ležící kotva v červeném poli.“

„A ta loď, co přichází z druhé strany?“

„Turecká — půlměsíc, hvězda! A také velká válečná — hej, Michal Zacharevič, vzhůru s flagem — to chioský kapudan-paša!“

Klidně a majestátně blížily se obě lodě přístavu. Za deset minut stály a zatočily. Děla hřměla. Na rahnech admirálské lodi mžikem bylo plno vojáků, jeden stál v té závratné výši vedle druhého, přímo, jako by tam byl bílých vojáků z plechu nalepil. Paluba turecké lodi modrala se kazajkami a červenala fezy. Vzdávali si čest.

„Něco dobrého ty saluty přece způsobily,“ podotýkám, „tamhle ti dva chlapi na té turecké škořápce se alespoň obrátili a leží teď na zádech!“

„Lodě jdou nabrat uhlí a vody — nevím, nač by sem zajížděly,“ praví kapitán.

Parník náš byl již bavlou procpán, teď nakládá se jiné zboží. Skopci. As dvacet barek tančí kolem lodi a v nich je tmavohnědých skopců na tři sta. Ti všichni přijdou do popředí lodi a kolem strojů na přední polovici paluby. Je podivno, co vše se na takový parník vejde. Cpi pořád, pořád ještě „místa dost“. Včera jsme se bavili, jak vytahovali z barek krávy a malého koníka na palubu. Krávy bučely ve výš povzneseny — „jako skřivanci v oblacích“, mínil Michal Zacharevič — a koník, když měl popruhy pod břichem a rumpál ho vyškube do výše, mlátil sebou jako had v pářatech orla a ještě dlouho tloukl a vyhazoval, když už stál na palubě. K večeru se chtěl Michal Zacharevič žertem trochu projet po palubě, ale koník ho shodil a Michal Zacharevič má ještě dnes odřenou tvář.

Skopci se nakládají jinak, bez rumpálu. Jen si tak pomekávají a místo vyhazování se třesou. Praví mučeníci! Jak barky tančí, mlátí se skopci o sebe, o boky a vesla. Pak chytnou každého dva chlapi, za uši a zadek, a hodí do výše; nahoře čekají také dva, kde chytnou, chytli a už nepustí. Je to maso pro Alexandrii, šest dní budou na cestě. Dnes dostali ještě jíst a pít, v Bajrutu přijde na loď nějaký komisionář, aby ještě dohlídl, pak je půst. „Zkusí nebožátka v tom vedru,“ lituje Michal Zacharevič, dívaje se, jak krávy trkají do tlačících se k nim, nyní už pitomě pitomých skopců, „líp jim ulevit! Nejspíš že bude k obědu čerstvé skopové.“

Ljevko byl mezitím natáhl plátno nad naší střechou a Andrej jme se prostírat, abychom posnídali na čerstvém. Také dole na palubě zahlaholí ruské velení, aby se rozestřela plátěná střecha nad sídlem třetí třídy, páliť syrské slunce jako žhavá pec. Andrej klade na stoly provazy podél a latičky napříč, vypadá to jako žebřík, délka na každé straně z dvou paralelně ležících provazů, pak špryslíky dřevěné, držící dva provazy ty vždy od sebe, aby se talíř mohl pevně mezi ně

zastrčit. Pak nanáší bílé talíře, ozdobené obrazem ruské vlajky, pak staví vinní láhve, „krásné krymské“ a „bílé krymské“, a křišťálové láhve na vodu — včera byla voda ještě chlazená ledem, umělým cařihradským. Napřed bude kořalka, bílá a zelená, pak příkusky s kaviárem, jehož si naběře každý jako u nás čočky, pak — eh, ať je, co chce, kuchyně na ruské lodi vždy výborna, lepší než na francouzské. Až na ty polívky! Člověk na moři tak se těšívá na polívku hovězí, třeba s codenní rýží, a ona přijde „národní“, kyselá jako — br!

Teď už přivezli k lodi „poštu“, pytlík s listy. Také konsul přijel na návštěvu a na krátký klep, a s ním noví cestovatelé, pán a panička. Pán obchodník z Adany, Arménčan, a panička mladá ještě Francouzka. Je pravý vývoz mladých Francouzek do Malé Asie, a všechny se tu provdají. Přijeli teprv ráno s karavanou a panička ihned vypravuje, že doznali v noci nehody. Byli obráni anatolskými rekruty.

Mezi její povídkou je ale dole u lodi strašný křik. Starý žid, jehož modlitbu jsem byl zrána sledoval, byl si zajel na břeh; nyní se vrací a barkáři nechtějí ho pustit z barky. Žádají pět franků a on dává — půl. Arabové nadávají a klejou, žid prosí a běduje — řeč obou zní stejně židovsky, nám cize, jako by v každém slově dvě „ch“ a tři „kh“. Prosí, běduje, teď už pláče, přece nepřidá. Ví, že si ho nenechají. V modlitebním svém rouchu dřív zdál se mně být krásný, teď je protivný.

Kapitán dává rozkazy, zvonek lodní dává znamení, že loď již se hne, Ljevko začíná vytahovat schody. Teď se Arabové pouští do žida, pohlavkují ho a štulcují. Žid se chytá schodů a škrabe se na ně. Za ním ale jeden z Arabů pořád vzhůru. Žid vstoupil na palubu, Arab obrátil se nadávaje zas k schodům — vtom ho Ljevko drcnul a Arab je dole ve vodě. Ne snad že by se žida ujímal, ale už jsem řekl, že Ljevko nemůže pohany vystát.

Arabové řvou, schody se skřípou do výše, a loď se začíná točit.

Budem tedy snídat až venku v širém moři. A teď je tam venku také nepokojno. Vlny skáčou, delfíni skáčou tam ještě

nad ně. Nu — vždyť nám Čechům dal Shakespeare námořnickou náturu!

„Dnes bude tuze krásně,“ prorokuje Švýcar strojník. „Už se těším, jak po snídani budu prospávat!“

II

MYSLIL JSEM SE ŠVÝCAREM, ŽE BUDE DOBŘE prospat se po snídani, a protáhl se na jednu z pohovek, vroubících uvnitř stěny salonu. Co také dělat! Na lodní bibliotéku nemohu se zlostí ani podívat — ruská loď, knihy všech jazyků, jen právě žádné slovanské! U rozladěného piana v koutě sedí už přítel a probírá se melodiemi „Traviaty“. Co tedy dělat!

Lod' šla ted' nápadně tiše. Znamé melodie Verdiho klouzaly jen jakoby přes sluch. Přece jsem nemohl usnout. Pořád jsem doufal, že oči již samy od sebe se zavrou, pořád mně bylo před zrakem mlhovitěji a šedivěji, nic platno!

Vtom vejde z kredence do salonu Andrej. Postaví se hned k prvnímu oknu, dívá se ven, a na jeho tváři zableskne se lehýnký úsměv.

Otevru oči dokořán, vymnu si je — vše zůstává šedivo. „Co je to, Andrej?“

„Groza!“ a Andrej ukazuje prstem do dálky.

Bouře! Tak pohodlně, uprostřed ní a zároveň dívaje se z okna na ni, jsem ještě na moři neprožil žádnou bouři! Sedm palců od smrti a dívat se na ni v plném juxu sklem!

Avšak venku je ticho. Podivné ticho, jakého jsem na moři ještě neviděl. Viktor Hugo by snad řekl: ticho šedivé.

Slunce zmizelo. Po celém širém nebi jednobarvá šedost, bezvýznamná, smutná.

A celé širé moře tiché, temné. Jakoby ustrnulé. Nikde v něm živého pulsu, ticho po něm jako po mrtvém obličejí, tak chladna, tak bez citu je jeho líc! Zapustil a zavřel se klid do moře jako do rakve.

Tajuplný hrob přírody! Jak jedna jediná těžká slza všehomíra, jak biliony slitých slz našich, vychladlých, zkalených.

Co už lidí ztrestalo to mocné moře, co mrtvol v něm, a po hladkém povrchu ani kámen ani kříž!

Šachta naší chudoby — jsme tak malincí proti němu!

Lehký mrazík prochvěje se naším tělem. Také ale venku v moři, jako by klíčily se těžké předtuchy, po chvílce běží povrchem lehýnká vráska.

Avšak vpravo na obzoru vše již zčernalo. Sbalují se tam mraky v kotouče, v černé hrady.

Ted' jako by byl do nich střelil, poskočily, valí a ženou se kupředu, jak by štvány strachem neb hnány mučidlem.

Již pokryly celé nebe a stále naskakují mraky nové. Vrásky po moři se náhle rozmnožily. Je jich plno, plno a ženou se v divokém spěchu směrem oblaků. Ještě se neseskočily ve vlny. Místy náhle se objeví ve vodní pláni kuželovitá prohlubeň, bílý vír, točící se s rychlostí závratnou a letící jako šipka kupředu, dál a dál, až zraku zmizí. Za ním druhý, desátý.

Těžká mračna klesají níž. Jako by ještě v posledním okamžiku mělo se zabránit, by nezřítilo se nebe do vodní spousty, naskočily mezi nebem a mořem obrovité sloupy, žlutošedé smršťe, nahoře a dole široké, uprostřed štíhlé. Také ty sloupy ženou se bleskorychle kupředu, za nimi oblakové kotouče vodního prachu.

Avšak již zlomeny i ty sloupy, moře v divokých skocích skáče vzhůru — mračna splaskla dolů — dělová rána, vše přehlušující řev!

Zrak je zastřen, ani na píď nevidíš za sklo. Nebe se rozplakalo. Voda nahoře dole, a těžké krápěje tlukou do okna.

A jak příjemno je při tom, jako když člověk sedí v pokoji svém doma a do oken bije liják! — —

As čtvrt hodinku trvá var — najednou je všechno ticho.

Děšť přestal. Vidíme zas rozpěněné kypící moře, vidíme také zas slunce.

Kolem něho sice ještě žlutá mlha, ale samo již zas oslňuje.

Jen okamžik ještě a náhlým trhnutím zmizely páry i oblaky. Nebe je modré, slunce se směje, jako by si bylo jen zahrálo. Vlny dmou se sice vysoko, ale již mají zase barvu.

Již věříme opět, že má moře ňadra křišťálová a v nich život a perly a lesy korálové!

Musí být ted' čarovně půvabno venku! Rychle na střechu! —

Ano pŕvabnĕ, svĕže, a jak mokře! Noha sklouže, lavice se kouří, na vlhké zábradlí nepříjemno hmátnout.

Jak as bylo palubníkŕm v tom lijáku!?

Na vodorovné dřív plachtĕ, natažené kvŕli slunci, je rybníček vody a plachta ted' prohnuta. Ljevko ji nadzvihuje dlouhým koštĕtem, aby voda stĕkala. Potoky srčí dolŕ na lidi — kam se Ljevkovi líbí. Arabové uhýbají se zamračenĕ, na tvářích ruských zkropených poutníkŕ je ale onen trpnĕbolný ŕsmĕv, který mne při slovanskĕm lidu vždý do duše řeže.

Mašinista vychází ze své kajutky. Rozhlíží se a mne si oči.

„Hej, pane, řekl jste, že bude hezky, a přelo!“

„Přespal jsem to — nu ale, což není hezky?“

III

LÍNĚ UPLYNULO POLEDNE A PRVNÍ HODINY ODPOLEDNÍ, línĕ a palnĕ jako vŕbec na jihu za léta.

Ālovĕk nemyslí a neslyší, pŕed zrakem jako by se mihaly křištálky parna a tím závojem nerozezná pŕedmĕtŕ na tři stopy dál. Pŕelud, ovšem, Ālovĕk nechce vidĕt, tělo je jako rozvařeno, nervy vypŕaženy, smysly zastaveny. Pocit nesnesitelnĕho parna je jedinĕ, Āeho jsi sobĕ vĕdom. Vyhledals sobĕ stín, v salonĕ, v kabinĕ, nebo kde, ale všechny póry se paří, ŕsta se nezavírají, již pro nepříjemný cit zprahlých rtŕ ne. Marnĕ hledat místečko chladnĕjší, kde by bylo jen zdání pŕŕvanu, zde ostatnĕ velmi nebezpečného, a proto se ani nehýbeš. Ležíš nepohnutĕ, šat rozevřen, košile rozhalena, póry otevřeny, jsi otevřen až do vnitra srdce, kde není nic, pranic. Již ani žízeň tebou nehne, máš strach, že bys se zalil potem, kdybys sáhl po sklenici limonády; k tomu je „limonade gazeuse“ v zadrátovaných uzavřených lahvích, vyndat zátku bylo by víc než hrdinstvím. Ālovĕk trpí s oddaností, jakou má as aligátor zaschlý v hlínĕ.

Zkusil jsem ulevit si lázní. Ale v lázeňské kabinĕ je jediná vana, a sotva jsi do ní vlezl, již klepe zas někdo a prosí. Ve vodĕ vysedĕt bylo by tak ještĕ nejpríjemnĕjší.

Konečně pŕece pŕešla doba nejhorší, loď trochu oživuje, vylezu si zas na stŕechu pod plátĕné stínidlo.

Nacpu si čibuk černou ladakyjí, „otcem vůně“, a zapálím otci tomu hlavu. Ihned vyskočí dým jako lazur — ta rozkoš! Proužek za proužkem odlučuje se od čibuku, vznáší se a tančí nad palubou, až zatočiv se vzadu kolem kormidelníka zmizí. Šalomoun jistě nekouřil, sic by byl do Vysoké písni napsal „tvůj krok nese se jak proutek dýmu z ladakyje“, ne „z myrhy“!

Moře jest klidné a lidé dole na palubě též. Pravoslavní poutníci sedí v kruhu a jeden z nich předčítá z knihy, tištěné ovšem písmenami kyrilskými, každá velká jako palec. Motuvali hrají spolu lurč. Zeleně oturbanělý Mohamedův potomek má hlouček Arabů kolem sebe; nevískají ho, on ale výská jim. Nějakou píseň pobožnou, snad suru z koranu, nebo píseň národní nebo co. Jako kdyby učená koza mečela falsetem, nebo jako kdyby náš kněz, odříkávající nějaká pašijní sponsoria, zacpal sobě nos a hlas vymačkával do sopránu. Ano, nejen lurč a šach, také základy svého zpěvu kostelního máme z Orientu, jako církevní roucha, obřady atd. Jenže, kde zpěvu toho kolébka stála, posud náboženský zpěv leží v kolébce, je národní, u nás pak jsme přibrali k němu všechny formy pokročilé hudby nové, oratorium zrovna tak jak valčík.

Uplývá čas a Andrej přichází se zvoncem, aby vyzváněl oběd.

Oběd trvá přes půl druhé hodiny, nějakých osm výborných jídel — čerstvé skopové také mezi nimi, Michal Zacharevič měl pravdu — pak ovoce, víno, kořalka, černá káva.

A po obědě zase čibuky s ladakyjí a zevlování do nebe a na palubu.

Zde se poněkud život vzpružuje. Nedaleko sedí důstojníci korábu a hrají v šachy. Karet a domina — což obé na lodích rakouských a italských hraje se silně a o velké peníze — na ruské lodi nespatriš. Zato zde také není škrobeně vojenský řád lodí francouzských, důstojníci jsou veseli, zábava vůbec nevázána. Kapitán sám má právě stráž a přechází stříškou nad stroji sem a tam, ale krokem klikatým. Bylť si tam cestující malíř ruský, používaje zbývajícího ještě kousku denního světla, posadil na zem dva Turky, kouřící z nargilé, a kapitán obchází je opatrně, víme proč. Dole rozpředla se malá hádka.

Pravoslavný poutník byl si od jednoho motuvali vypůjčil džbán s vodou. Motuvali jej mlčky půjčil, ale jakmile poutník se napil, rozbil mohamedánský fanatik ihned džbán o zábradlí. Teď se hádají proto. Jeden nadává arabsky, druhý rusky, nerozumějí sobě ani slova, přec vedou svou až do omrzení.

Avšak již roztahují moslemínové koberce k večerní modlitbě; důstojníci jim udávají stranu, kde leží Mekka.

Slunce blíží se obzoru. Chce již ulehnout a červená se vždy víc a víc, jako nevěsta chystající se do svatebního lože.

— — — — —
Zapadlo. Zde není víc soumraku, měli jsme den a máme noc. Světlo na jihu zmírání smrtí náhlou.

Po lodi rozkládá se ticho. Blízko nás sedí několik cestovatelů, Francouzka se svým mužem, malíř, ještě někdo, a baví se hlasem přidušeným, jak se za teplých, letních večerů stává, když cítíme spokojenost v sobě a ten unášející klid mlčelivého nebe nad sebou.

Dole začíná prorokův potomek zase prozpěvovat. Kdykoli začne, ihned mu to Ljevko kazí. Visí někde nahoře v rahnech, a jak spustí Turek, spustí také Ljevko a zamečí bolestně jako hladová koza. Turek několikrát začíná znova, trpělivě, ale konečně zakleje a odmlčí se.

Vyčkáme-li hodinku, zůstanem zde venku s mořem a nebem sami. Vzduchem již prochvívá noční chladno.

„Pléd!“ — Tak, a teď se protáhnem na pokrajní lavici.

— — — — —

Již rozloženo ticho všude.

Lod' s komínem, stěžni a rahny svými sune se pomalu kupředu jako koráb duchů. Jen vlny podél boků šplouchají, stroj někdy zavrzne, nebo komín si oddychne. Avšak těm blízkým, jednotvárným zvukům ucho navyklo, neslyší. Zrak hledí k hvězdnatému nebi a sluch přechází sem a tam, hned jako by mu nesmělo ujít ani jediné zabuchání srdce, hned jako by naslouchal, jak oddychuje vesmír.

Podivno! Chci-li, slyším, jak zhluboka a pravidelně dýchá kolem mne okeán, a chci-li zas, slyším, jak tam nahoře po nebi kráčí čas, jak šustí obrovitá křídla věků a zapadají kola planetních hodin!

Tak táhlé, přidušené zvuky letí po vodách, jsou to dechy dřímajícího moře — „spi tiše, dítě divoké!“

Už dávno spí to děťátko, ale s okem otevřeným dokořán. Potřebuju se jen trochu nahnout stranou, abych se mu podíval do něho. — Jak temné je to oko teď a přec zas jak zářivé! Celé nebe se v něm obráží, ba stonásob opakuje po skákavých jeho vlnách. Na obloze plno skvoucích hvězd, měsíc svítí jako zeleným závojem přistřené slunce, a každý jeho paprsek láme se milionkrát po vlnách a širé, daleké moře jako by hořelo, jako by bylo poseto samou plamennou jiskrou a zlatým pískem.

Rád bych se teď podíval do vlastního svého oka — všechny ty miliony světél musí se zrcadlit v něm! — Co touhy a co myšlének budí to nebe, to moře! —

Teď se žene velká vlna kolem lodě: rozedmula se rychle jako lidská touha, září skvěle jako lidská naděje — teď zašplouchla a rozdrobila se v jiskry — tatáž víc se nenavráť ani vlna, ani člověk, ani myšlénka!

Ale — co je mně do té vlny, že ne? A co je moři do mých myšlének a nebi do zrcadlení v moři! Hledáme něco mimo sebe a ono je to všude, v nebi i v moři i v nás! Život je ve sluncích a ve vlnách a v myšlénkách, a kdybych neměl také vlastní život svůj, zprahnul bych v tom všemmíru jako plavec bez sladké vody v okeánu! —

Přec jen divné to přecházení z jednoho do druhého, to ponoukání! . . . Do duše přechází život z moře, do moře z hvězd, do — —

K zbláznění! Poslední zákon všeho musí být přec tak jednoduchý, že až k smíchu, a já — já nevím ničeho, praničeho o něm! — Ale to vím, že se i ta kola našich planetních hodin přešvachtají — závaží odlítne, kývadlo se zastaví, a pak — pak — —

Eh! —